

Ötven sor

Szágulunk, keresztül az ébredő országon. „Tavas van! Gyönyörű!” A sárga csoda (csoda, hogy elindult) falja a kilométereket. Ki tudja hányadszor ámulunk hazánk szépségein, a zsendülő határ előmerészkedő zöldjein, a kócos facsoportok díszsorfalán, a szépülő városok kozmetikázott arcvonásain. Felhőtlen magabiztosságunkat a mellettem ülő idegenforgalmi szakember rombolja szét: „Néztek, a zöldülő vetesen

nylonzsákok kergetőznek.

a műtrágyás zsákokkal szórakozik az áprilisi szél.” S ettől kezdve megváltozik a hangulat, a kocsiiban ülők közül mindenkinek van egy története arra, hogy a hanyagság, a nemtörődömség, a felelőtlenesség miként szepsíti természeti szépségeinket, épített környezetünket. Pedig — mint az idegenforgalomban jártas barátom megállapítja — csak egy kis figyelmesség, gondosság, türelem és önbecsülés kellene ahhoz, hogy Magyarország, Európának ez a kéttenyérnyi területe valóban igazi vonzerő, nagyszerű látványosság, otthonos ország legyen.

Nemrégiben a Hazafias Népfront és a Városszépítő Egyesület szervezett tisztasági akciót. Gyerekek és felnőttek szorgoskodtak Szeged utcáin, terein, gyűjtötték a szemetet, a hulladékot — szépitkezett a város felszabadulásunk születésnapjára. Legtöbb helyen menetrendszerűen érkeztek is szállító járművek, nehogy a szel játékaivá váljon az egyszer már összegyűjtött újságpapír, tejes zacskó, villamosjegy, cigarettacsikk, kötszer, sörös üveg, konzerves doboz. Mondanom sem kell, akadt olyan hely a városban, nem egy, ahová végül is nem érkeztek meg azok a bizonyos járművek, s másnapra a kis kupac tartalma tényri méretben terült szét. S ki szereti a fölösleges munkát, kinek a számlájára írható a megváltott, önként vállalt szépitő tevékenység kudarcá? Innen már csak egy ugrás a következő logikai lépés — vajon, miért nem lehet a háztartási szemetet a kukába és nem mellé üríteni, az utcai hulladékot az erre kijelölt tároló edénybe tenni, a csikket a csikkartóba dobni, a műtrágyás nylonzsákokat összegyűjteni, s az erre kijelölt helyre elszállítani?!

A környezetszennyezésünk elleni küzdelemnek mindenekelőtt mi, városlakók lehetnénk példamutató úttörői. S vannak szép számmal, hiszen aki e verőfényes ünnepeken sétálgatva ismerkedik az új városrészekkel, vagy megújuló régi negyedekkel, tapasztalhatja, hogy az emberek jó része mind igényesebb követlen környezetére. Rendszerben tartott játszótérek, felújított homokozók, szépen megmetszett fák, házak előtt, gonddal művelt virágoskertek között méginkább feltűnő a vitorlázó papír zsebkendő, a széttörtött boros üveg, az elhagyott félcipő.

Naivitás lenne azt hinni, hogy akár vezényszóra, akár néhány közös akció nyomán, de társadalmi offenzíva eredményeként is márholnapra eltűntethető minden széplő, mely csúfítja környezetünket. Sokszor hallhattuk már, bizonyára még gyakorta kell ismételnünk, hogy a szennyezés góca tudatunkban tényésszik. Amíg önmagunkkal nem vagyunk eléggé igényesek, addig hogyan várhatnánk el, hogy egy nagy közösség érdekében hajoljunk le egy vitorlázó újságlapért? Pedig hát akkor már nem is gondolnánk se magunkra, se a társadalomra — hiszen ez természetes gesztusunk. Sok ilyen gesztusból őrizheti meg arcának szépségét ez a haza.

Tandi Lajos

A költészet napjai Makón

Nyolcvan évvel ezelőtt, 1905. április 11-én született a magyar költészet XX. századi géniusza, József Attila. A születésnap több mint másfél évtizede hazánkban a költészet ünnepe. József Attila életében a mi tájunk, mindenekelőtt Makó és Szeged rendkívüli szereppel bír, e két város ringatta költészetének bölcsőjét. A pályakezdés városában, Makón, április 9-én, 11-én és 12-én költészet napi rendezvényeket tartanak.

Költészet és zene címmel ünnepi hangverseny lesz április 9-én, kedden este 6 órai kezdettel a József Attila-emlékbizottság szervezésében. Az est műsorában fel lépnek a Zeneakadémia Makóról származó növendékei, Kiss Tibor, Szentpéteri Csilla, Nagy Róbert, Kecskés Balázs, Báthori Éva és Baranyi Anikó, valamint Fodor Zsóka, a Szegedi Nemzeti Színház művésze. A programban Schumann, Schubert, Vivaldi és Chopin művei szerepelnek.

Irodalmi ünnepség lesz a születésnapon, április 11-én, csütörtökön délután a TIT Csongrád megyei szervezetének, a makói városi tanácsnak, és a József Attila-emlékbizottságnak rendezésében. Délután 2 órakor meg-

koszorúzzák a főtéri József Attila-szobrot, majd 3 órától a városi tanács dísztermében emlékülést tartanak. A vendégeket József Attila Sándor tanácselnök-helyettes köszönti, a konferencia elnöke Ilia Mihály József Attila-díjas irodalomtörténész. előadói Fodor András, József Attila-díjas költő, a Magyar Írók Szövetségének alelnöke, Szikszay Lajos irodalomtörténész, a szegedi József Attila Tudományegyetem docense és Domokos Mátyas József Attila-díjas kritikus, a Szépirodalmi Könyvkiadó igazgatója.

„Jó szóval oktasd, játszani is engedd” címmel a Magyar Rádió és az emlékbizottság irodalmi estét rendez április 12-én, pénteken este negyed 8-tól az úttörőház (régii városháza) dísztermében. A műsort Mary György állította össze, bevezetőt mond Lator László József Attila-díjas költő, műfordító, egykori makói diák. Szerkesztő-rendező Dorogi Zsigmond. A műsorban, melyet a rádió egyenes adásban közvetít a Kossuth adón, közreműködik Filop Zsigmond, Havas Judit, Kohut Magda, Oszter Sándor, Papp Zoltán, Simándy József, Várad, Hédi, Varsány Emmi és a Kalácsa-

Kitüntetések

Hazánk felszabadulásának 40. évfordulója alkalmából a Magyar—Sovjet Baráti Társaság Országos Elnöksége a magyar—szovjet barátság ápolása és erősítése érdekében kifejtett kiemelkedő tevékenységük elismeréséül a társaság Aranykoszorús jelvényével tüntette ki dr. Koncz Jánost, az MSZMP Csongrád megyei bizottságának titkárát és dr. Lovaszi Józsefet, a megyei pártbizottság politikai munkatársát.

Április 4-e alkalmából a belügyminiszter dr. Pap János rendőr őrnagynak, a katonai ügyészség helyettes vezetőjének a Haza Szolgálatáért Erdemérem arany fokozatát adományozta, valamint 15 éves szolgálatért Erdeméremmel tüntette ki. Ugyancsak a belügyminiszter dr. Szabó Benedek katonai ügyész dicséretben és jutalomban részesítette. A legfőbb ügyész dr. Veréb Balázs katonai ügyésznek a Kiváló Munkáért kitüntetést adományozta. A honvédelmi miniszter Weiginger Bélát, a katonai ügyészség polgári alkalmazottját a Haza Szolgálatáért Erdemérem bronz fokozatával tüntette ki.

Tegnap, pénteken vette át a Kiváló Munkáért kitüntetést a Közúti Igazgatóság három dolgozója: Angyal József gépkezelő, Jójárt János hídmérnök, és Sinkó Antalné gyors- és gépirő. A Kőbányai Sörgyár szegedi kirendeltségének vezetője, dr. Dóczy István ugyancsak Kiváló Munkáért kitüntetésben részesült.

Úttörőtávírásszok versenye

Az országos úttörő-gyors-távírásszok bajnokság pénteken fejeződött be Leninvárosban. Az Úttörőszövetség, az MHSZ és a Munkásország által immár 16. alkalommal megrendezett „Lenin ifjú távírása” elnevezésű versenyen az ország legjobb 20 leány és 34 fiú úttörő-távírásza indult.

Az országos bajnoki címet a leány kategóriában Szabados Zita, a miskolci 21. számú általános iskola tanulója, a Lenin Kohászati Művek rádióklubjának tagja, a fiú kategóriában Németh Ferenc, a budapesti Szódliget utcai általános iskola tanulója, a Vegyészrész rádióklub tagja nyerte el. A leány csapatverseny győztese Bács-Kiskun, a fiú csapatverseny Szolnok megye csapata lett. Az összetett csapatversenyben Heves megye ifjú távírászai szereztek meg az első helyet.

A bajnokság legjobb 35 résztvevője nyáron a zánkai úttörővárosban kéthetes rádiós szaktáborozáson vehet részt. (MTI)

Himalája-expedíció

A jövő hét szerdáján indul Budapestről a második magyar Himalája-expedíció. Tagjai gyakorlott hegymászók: már mind a tizenketten meghódították a Kaukázus, a Pamír, az Andok 6—7 ezer méteres csúcsait. Ezúttal a Himalája 7893 méter magas Himalchuli nevű csúcsára szeretnék feljutni. Miként Orbán Pál, az expedíció vezetője az MTI munkatársának elmondta: repülőgéppel utaznak Rómán át Új-Delhibe, majd a nepáli Katmandu városba. Felkészülésüket, élelmüket előrelátnak. A másfél tonnányi terhet Katmanduban veszik át, és tehergépkecsival szállítják Trisuli Bazár helységbe, ahol csatlakoznak hozzájuk az idegenvezető és a 60 teherhordó. Segítségükkel

folytatják az utat gyalog, hegyi ösvényeken, patakokon, függőhidakon át. 4300—4400 méter magasságban tervezik kiépíteni a bázistáborukat. 4—5 napi akklimatizálódás után fokozatosan emelkednek feljebb és feljebb. Terveik szerint 5—6 tábor van nek a hegyen, utolsó táboruk 7400 méter magasság körül lesz, s innen „rohmozák” meg a csúcsot a legjobb erőnlétű hegymászók.

Az expedíció tagjai két év óta készültek erre az erőpróbára. Különböző munkákat végeztek: kéményeket, magas épületeket tartottak karban, vasszerkezeteket festettek, s az így szerzett kezesetükből, valamint egyesületeik anyagi támogatásával fedezik a 80 naposra tervezett expedíció költségeit.

Dózsa György

Ilyés-bemutató a Kisszínházban

Hernádi Oszkár felvétele

Csernák János (Dózsa György) és Kovács Zoltán (Mészáros Lőrinc) az előadás egyik jelenetében

„A kakas épp harmadszor szölt, / Dózsa feje Szegeden volt” — Juhász Gyula verse óta fokozottabban érezhetjük: Dózsa György nevének keil legyen valami speciálisan dél-alföldi, négy és fél évszázad ködéből előbontakozó, sajátosságosan itteni hangulata. Amikor először hallottam, hogy Dózsa feje állítólag tényleg szülővárosomban lehet valahol — a dolog nagyjából az 1971-es szabadtéri premierrel egy időben történhetett —, az a szinte meghatározhatatlan varázsú borzongás futott végig rajtam, amit sok szegedj érezhetett Attila sírjának legendája, vagy akár a bosszorkányégetések múltba vesző mondái hallatán. Dózsa Györgynek, mint nemzeti történelmünk nagy alakjának csak akkor van, csak akkor lehet valóban marandó, sejtjeinkbe ivódó, igazi belső hatása, ha ez az egyénbe asszimilálódott mítosz szívódik föl minden életelő nedvével együtt a szűkebb pátriát nem protokolláris és nem provinciális, „urambátyám”-alapokon szeretni akaró szellembe.

Nem természetes-e, ha ilyen érzelmi-intellektuális előzmények után kicsit a kritikus is úgy várhatta a csütörtök esti ünnepi szegedi Dózsa-premiert, Ilyés Gyula immár klasszikusnak számító drámájának előadását a Kisszínházban, mint a nagyvevő, aki régóta nélkülözött inyenfalathoz jut? Olyan élethez, amelynél egyszerre jelent különleges vonzerőt a fegyelmeztetés, védjegyekkel ékesített, előzetes bizalmmal megszavazott minősége és a zsigereknek különleges, egyéni alapokon olyannyira kedves íze-borsa.

A Dózsa György című Ilyés-műről illik tudni, hogy a Rákosi-korszak második, már a biztos bomlás előjeleit hárítottan mutató szakaszában keletkezett, s a magyar irodalom története joggal írhatta róla, hogy törekvése volt: „a példamutató hősiesség és a forradalmi pátoz egyben... a nemzet figyelmeztetője legyen, jelezve a szocialista építés általánosabb értelmű baját és torzulsait.” A kissé hivatalos hangnemű érvelés mögött előcsúszik az ilyési törekvés világossága, miszerint „a történelmi drámában sosem a ker a fontos, hanem az emberi magatartás”, ahogyan a műsorfűzetben is olvashatjuk az alkotói hitvallást. Ilyés Gyula drámáj mindíg egy, mindenkoron a magyarságot oltalmazni akaró nagy művész tanításait példázzák, a Dózsa-dráma esetében (például, többek között) azt, hogy a nép nélkül sohasem lehet történelmet csinálni, lényegnek bármily szépek és neppártinak tűnök a szolnoki és programbeszéd.

Dózsa alakja és tragikumában az alkotásban kettős szerepét kap: látni lehet egy jellem megizmosodásának folyamatait (ezzel párhuzamosan, látszólag paradoxonként,

egy „készen érkező”, világosan láto, tiszta ember vezégtének alakulását), másrészt pedig egy bukott helyzetben „sarszot” kapott hős választásának hogyanját-mikéntjét, ez utóbbi „plusz traktikumforrás”-mivoltának teljes egészében. Igen: utóbbi esetben a már az 1956-os bemutatás után annyit vitatott Zápolya-motívumra gondolok, Meggyőződésem, hogy amennyire dramaturgiai hiányossága lehet a darabnak ez a momentum, annyira kulcsa is az Egész megértésének. Hiszen, ha a trónra törő Zápolya merő önérdékből környékezi meg a már elfogott parasztvezért, s végső soron a nézőnek eldönthetetlen, vajon a Nagy Politikai Manipulátornak, vagy az objektív jó szándékú, bár önző nentsvárkínálónak tekintendő-e Zápolya alakja — legálább ennyire rejtély kell legyen Dózsa minden reálpolitikusi megfontolást nélkülöző, már-már eszelősen elutasító álláspontja is a felkínált menekülési lehetőséggel szemben. A kérdés csupán az lehet: amennyire Dózsa erkölcsi fölénye így-igen érvényesül, annyira érezhető-e vajon a paraszti hadak fő ideológusa, Mészáros Lőrinc által képviselt forradalmi program hitelé, ennek magasabbrendűsége, az elutasítást indokolandó? Klanczay Tibor írta annak idején az Irodalmi Újságban, hogy a válasz nemleges. Am, ez a dramaturgiai hiányosság nyitva hagyja a kérdést, majdnem azt mondhatnánk, az eredendő írói szándék ellenére is: vajon a Dózsa Györgyöt nem menthették volna-e át magukat boldogabb időkbe mindig illeten döntésekkel, így-igen használva igazán népüknek? Megtehették volna — csak, hogy akkor nincsenek hősök, és így nem lehet dráma sem. És ez a „hősiesség törvénye” az, ami végső fokon minden eluralkodva, végérvényessé teszi a dráma hangütését, végkicsengését, stílusát, egész, csakis ebbéli voltában mérhető maradandóságát.

„Hősi” mű ez tehát, akár hőskölteménynek is nevezendő. A líra visszanyerj uralmat a dráma fölött: a néha már-már agitatív, retorikus hangnem, a véleményem szerint szükségtelenül „agítpropoz”, nyugodtan elhagyható-megváltoztatható, didaktikus befejezés („jön a török”, veti oda nyeglén a távozó Brandenburgi: véleményem szerint ez a dráma igazi vége) — egyaránt ezt bizonyítja.

A szegedi előadás jól érezte meg az ilyési mű ténli alapproblematikáját, S ebben az értelemben „klasszikus”, teljesen hagyományos ízű produkciót kaphatunk csütörtökön este. Sándor János rendező elsősorban Varga Mátyas rendkívül izléses, stílusos és hatásos díszletképe, és Molnár Zsuzsa hasonló jellegű jelmezeire — no meg a már említett felfogásra támasz-

kodva afféle igazán hősiés Dózsa-t teremtet. Olyan Dózsa, aki meg nem alkuvátság, a nemzeti egységet a végsőkig, reménytelenül is védeni képes akaratában a szemünk láttára magasztosul szoboreszménnyé, akihez a fehér ruhás lányok dalai szólnak, akiért a gyertyák égnek — és akinek megformálásához fiatal színészeink közül; nem is nagyon lehetett volna megfelelőbbet találni, mint a Madách Színházból Szegedre vendégeskedni érkezett Csernák János. Lehet, nem mondaní, hogy alapvetően egysíkúan (hérosz volt, hérosz ma, és az is marad-alapokon) építette föl és eleverítette meg ezt a valóban bánulatos székelv katonamert — ha nem tudnánk, hogy részben nem ő, hanem a grámából építkező rendezői felfogás ludas az ügyben, részben pedig ilyen alap-helyzetben lelkiismeretes színtész aligha tehet egyebet, mint amit ő tett. Dózsa így vált a stílus, az értelmezés igazán meggyőző, hitelessé, mi több — a hagyományos (és mai napság nagyon hasznos!) magyar történelmi hősfelfogáshoz hűvé és annak megfelelővé.

Mészáros Lőrinc alakja az a figura, aki afféle „irányító protagonistának”, sőt, katalizátornak is nevezhető. Ő „hajítja ki” Dózsaól mindazt, ami benne rejtőzik és Dózsa-t teheti. Kovács Zoltánéha ugyan kissé túljátszott-nek tűnő, összességében mégis igen átgondoltnak tetsző alakítást nyújt, ráadásul a pap intellektualitását kellő hangsúlyváltásokkal teszi igen érzékletessé. Juhász Róza (Anna) és Bácskai János (Ményus) szintelenebb teljesítményt nyújtott, noha az is igaz, az előbbinek szerepformálási lehetőségei, az utóbbinak dramaturgiai „dótságai” kevesebb teret is nyújtottak. Tetszett viszont Lengyel János Máté szerepében, továbbá a viszonylag rövidbebe színpadi jelenléttel is figyelemre méltó Hollai Kálmán (Herendy). A Brandenburtit játszó Flórián Antai, a Werbőczi alakító Szándor Lajos, és a Báthorit megformáló Király Levente olykor hatásos, olykor túlzottan is egy húrön pendülő triónak hatott. Ignác atya szerepében Herczeg Zoltán viszont röpké percekre is egyedi színekkel tudott vinni a produkcióba.

Hogy Dózsa feje végül is Szegeden van-e, vélhetően senki sem tudja. Hogy Ilyés Gyula Dózsa György című kétrészes drámája most szegedi színpadon látható, feltehetően sokan tudják. Azt pedig, hogy Dózsa György és az általa képviselt eszméiség mekkora erő lehet egy róla szóló dráma kapcsán mai nemzedékek fontos nevelési tennivalói között, garantálja ez a produkció.

Örülünk ennek!

Domonkos László